

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Datum 17 november 2022
Betreft Jaarbericht Staat van het mkb 2022

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik uw Kamer het rapport *Ondernemen in het Ondertussen. Jaarbericht Staat van het mkb 2022* aan, dat het Nederlands Comité voor Ondernemerschap (hierna: het Comité) vandaag publiceerde. Het Comité zet zich in voor duurzame groei van het midden- en kleinbedrijf en brengt elk najaar een jaarbericht uit over de staat van het mkb. Het Jaarbericht helpt bij het inzichtelijk maken en duiden van de economische ontwikkelingen en potenties van het mkb en geeft een onderbouwd beeld van hoe het Nederlandse mkb ervoor staat. Het is een belangrijk instrument om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen en daarmee een waardevolle bijdrage bij het ontwikkelen van beleid op ondernemerschap.

In deze brief ga ik in op een aantal kernelementen in het Jaarbericht van het Comité en informeer ik uw Kamer over de CBS-webpublicatie *Familiebedrijven in Nederland 2020-2021*.

Jaarbericht

In het Jaarbericht constateert het Comité dat bedrijven in een *ondertussen* leven. Crises en transities vragen om investeringen en voor die investeringen is een perspectief nodig. De uitdagingen waar ondernemers mee te maken hebben, buitelen over elkaar heen. Daarom pleit het Comité voor een routekaart voor het mkb. De routekaart moet leiden naar een groener mkb met een hoge productiviteitsgroei, aangejaagd door digitalisering en toegang tot talent en financiering. Het Comité benadrukt de noodzaak voor goede randvoorwaarden van het ondernemingsklimaat. Het is de taak van de overheid om dat perspectief te

bieden. Maar de overheid heeft meer dan ooit de steun van en de samenwerking met het bedrijfsleven nodig. In het Jaarbericht doet het Comité daarom een appel op overheid en bedrijfsleven om samen de schouders eronder te zetten. De overheid dient te zorgen voor stabiliteit en voorspelbaarheid, zodat ondernemers kunnen anticiperen op de transities. Het bedrijfsleven dient zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. Een gezamenlijke aanpak is noodzakelijk. Het Comité vraagt in het Jaarbericht aandacht voor Structuur, Samenhang en Samenwerking. Deze drie S'en lopen als een rode draad door de aanbevelingen die het Comité in het Jaarbericht doet.

Dit sluit goed aan bij mijn ambities voor de versterking van het ondernemingsklimaat. Recent heb ik u de strategische agenda van het kabinet gestuurd. Die heeft betrekking op het hele bedrijfsleven, van grootbedrijf tot het mkb. De focus van het kabinet ligt op de transities: verduurzaming, digitalisering en arbeidsmarkt. Het Comité wijst in het Jaarbericht op de behoefte aan een overheid die voorspelbaar is en perspectief geeft. Meer stabiliteit vanuit de overheid is des te urgenter nu mondiaal de onzekerheden zo zijn toegenomen. Dit is zeker voor bedrijven in het mkb een aandachtspunt. Meer stabiliteit in beleid is daarom een van mijn uitgangspunten in de vernieuwingsaanpak van het ondernemingsklimaat.

Aanbevelingen

Het Comité doet aanbevelingen op verschillende thema's. Ik wil er graag een aantal uitlichten, waaronder dienstverlening mkb, financiering en arbeidsmarkt.

Dienstverlening

Om de dienstverlening van het mkb te verbeteren doet het Comité aanbevelingen in het Jaarbericht om o.a. de dienstverlening van verduurzaming en digitalisering te verbeteren. Eerder dit jaar heeft het Comité ook het advies 'Dienstbare Dienstverlening' uitgebracht. Hierin staan aanbevelingen om de dienstverlening van de overheid (en relevante partners) aan ondernemers door te lichten en te verbeteren. Daarbij zijn uiteraard de Kamer van Koophandel (KvK), de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROMs) betrokken, maar voor een thema als financiering ook andere aanbieders van financiering, zoals de banken. Het Comité roept het kabinet op om met meer regie en vereende krachten de transitithema's (verduurzaming, digitalisering, arbeidsmarkt) aan te vatten. Hierbij zal worden voortgebouwd op activiteiten die al in gang zijn gezet. Zo worden in het kader van het programma versnelling digitalisering mkb provincies gestimuleerd om regioscans op te stellen die de verschillende initiatieven voor digitalisering per provincie in beeld brengen. Inmiddels zijn alle provincies hiermee aan de slag gegaan.

Ik kan uw Kamer melden dat ik recent een kwartiermaker Dienstverlening heb aangesteld. Hij zal per 1 januari 2023 aan de slag gaan. Zijn opdracht is om te komen tot landelijke afspraken tussen de KvK, RVO en de ROM's over de samenwerking voor de dienstverlening aan ondernemers en hij zal in samenwerking met stakeholders een plan van aanpak gaan opstellen voor de transitithema's digitalisering, verduurzaming en arbeidsmarkt. Dit plan van aanpak omvat een samenhangende aanpak op het gebied van dienstverlening aan ondernemers, waarbij elk thema zijn eigen invulling, stakeholders en tijdpad kent.

Financiering

In het Jaarbericht doet het Comité op het gebied van financiering twee aanbevelingen:

- Zorg ervoor dat, in lijn met het advies Dienstbare Dienstverlening, ondernemers de beschikbare financieringsmogelijkheden weten te vinden.
- Kijk samen met financiers en stakeholders of het financieringsaanbod toereikend is, wat belemmeringen zijn en hoe deze opgelost kunnen worden, specifiek op het gebied van investeringen in transities.

Het is van belang dat ondernemers de juiste financier weten te vinden. Door de opkomst van alternatieve financiering is het aanbod verbreed. Dit is positief, maar maakt de financieringsmarkt ook onoverzichtelijker. Er is al een aantal goede initiatieven zoals de keurmerken voor financiers ontwikkeld door Stichting MKB Financiering. Daarnaast ben ik momenteel bezig met het 'één-deur principe'. Dit moet bedrijven helpen bij het vinden van de juiste financieringsmogelijkheden. In het eerste kwartaal van 2023 zal ik u hierover verder informeren. Verder is het belangrijk dat er voldoende financieringsaanbod is voor de transities. Dit zijn vaak onzekere investeringen met lange doorlooptijden. Alleen subsidies zijn hiervoor niet voldoende. De transities moeten ook onderdeel zijn van investeringsbeslissingen. Daarom is recent ook de Borgstelling MKB-krediet (BMKB) uitgebreid met een 'Groen' luik om duurzaamheidsinvesteringen te bevorderen. Dit nieuwe luik kent een hogere garantie en een verlaging van de provisie, daarmee is deze toegankelijker voor ondernemers. Gezien de urgentie van investeringen in transities zal er verder met stakeholders gekeken worden waar nog belemmeringen zijn op het gebied van financiering en hoe deze opgelost kunnen worden. Het Comité heeft aangegeven hierbij een rol te willen vervullen, dat moedig ik van harte aan.

Arbeidsmarkt

Op het gebied van de arbeidsmarkt doet het Comité de volgende aanbevelingen:

- Besteed bij de vernieuwing van de arbeidsmarktinfrastructuur speciale aandacht aan de samenwerking tussen de verschillende maatschappelijke partijen en kies daarbij het perspectief van zowel werkenden en werkzoekenden als werkgevers. Bij de verbetering van de dienstverlening aan ondernemers kan gebruik worden gemaakt van de bevindingen in het rapport Dienstbare Dienstverlening. Zo moet er oog zijn voor de verschillen in het mkb en moet er ruimte zijn voor persoonlijk contact.
- Verken mogelijkheden om in de huidige krappe arbeidsmarkt een voorrangspositie te geven aan het mkb voor het verwerven en behouden van menselijk kapitaal, bijvoorbeeld via versoepelde regelgeving. Wetgeving kan bijvoorbeeld bevorderen dat mkb-bedrijven samen mensen aannemen en opleiden. Ook kan worden gestimuleerd dat zogenaamd onbenut arbeidspotentieel aan de slag kan bij het mkb.
- Steun nieuwe initiatieven die vraag en aanbod van menselijk kapitaal beter bij elkaar brengen, inclusief de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Zorg voor voldoende samenhang tussen verschillende initiatieven, zoals de Buitenboordmotor en O2LAB.

Het Kabinet heeft uw Kamer op 11 oktober jl. geïnformeerd over de uitgangspunten van de afspraak uit het coalitieakkoord over de uitbreiding van de arbeidsmarktinfrastructuur. Hierin is eenduidige ontschotte dienstverlening aan werkgever, werkenden en werkzoekenden een belangrijk uitgangspunt. De

minister van SZW verkent samen met onder andere de technische werkgevers welke mogelijkheden er zijn om een goede aansluiting te organiseren met de nieuwe arbeidsmarktinfrastructuur. Zo hebben de technische werkgevers in hun recente aanvalsplan techniek, bouw en energie een herkenbare oriëntatieplaats willen creëren voor iedere potentiële starter in de techniek (Gouden Poort). De komende tijd worden de uitgangspunten van de nieuwe arbeidsmarktinfrastructuur verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Ook de randvoorwaarden worden uitgewerkt om integrale arbeidsmarktdienstverlening mogelijk te maken. De ambassadeursrol van het Comité blijft ook in de komende periode van groot belang.

Het is duidelijk dat het mkb en vooral het kleinbedrijf relatief meer moeite heeft in deze tijden van schaarste op de arbeidsmarkt om voldoende personeel te werven. Zowel het werven als het behouden van personeel is daarbij een uitdaging. Het kabinet zet dan ook stevig in op Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Met programma's als MKB!dee, de SLIM-regeling, maar ook de omscholingsregeling stimuleren we het werven en behoud van menselijk Kapitaal voor het MKB. In het actieplan groene- en digitale banen van dit kabinet zullen dit najaar komen met een inzet op het vergroten van de instroom en het behoud van menselijk kapitaal voor de techniek en ICT. Het aanpakken van krapte is immers een gezamenlijke opgave van werkgevers, werknemers, onderwijsinstellingen en de overheid. Een goed functionerende arbeidsmarkt vergt een brede aanpak. Ik sluit me aan bij het Comité dat het van belang is dat we zorgen voor samenhang en coördinatie bij bestaande en nieuwe initiatieven en dat de verschillende organisaties met elkaar in gesprek blijven (sociale partners, ministeries, regio's etc.).

Familiebedrijven

Veel mkb-bedrijven zijn familiebedrijven. In vervolg op de Kamerbrief van 2 december 2021 (Kamerstuk 35 724, nr. 17) informeer ik u dat op 31 oktober 2022 het CBS de webpublicatie Familiebedrijven in Nederland 2020-2021 heeft gepubliceerd. In de resultaten komen naast het aantal bedrijven ook cijfers aan bod over het aantal werknemers en kenmerken daarvan, de omzet en toegevoegde waarde. Cijfers worden onder andere uitgesplitst naar bedrijfsgrootte en provincie. De publicatie is te vinden op Familiebedrijven in Nederland 2020-2021 (cbs.nl). Deze cijfers zullen jaarlijks geactualiseerd worden conform het verzoek van dhr. Van Haga (Groep Van Haga) en dhr. Amhaouch (CDA) (Kamerstuk 35724, nr. 8).

M.A.M. Adriaansens
Minister van Economische Zaken en Klimaat